

Dům, v němž pobýval Lenin (Muzeum V. I. Lenina v Praze)

ALEXANDR JEŽEK

Tiché a klidné čtyři stěny
a na nich zlatý slunce svit
s ozvěnou slov, jež říkal Lenin,
slov, která budou věčně žít.

Zde v starobylé české Praze,
v památném domě šedých zdí
zazářil, vzplanul na své dráze
génius do tmy staletí.

Upevnit družbu při setkání,
v boj vyzvat šiky nepřátel,
rozum a síla tvrdých dlaní
se sešly zde, jak osud chtěl.

To všechno lidé s láskou nyní
na prahu tiše řeknou si,
kloníce hlavu před svatyní,
kudy šla cesta věčnosti.

Maxim Rylskij

Uprostřed Prahy v Hyberské ulici stojí dům s bohatou historickou tradicí, známý pod názvem Lidový dům. Tato budova je úzce spjata s dějinami Komunistické strany Československa i s dějinami Komunistické strany Sovětského svazu. Od roku 1907, kdy Československá sociálně demokratická strana dělnická dům koupila, se stal Lidový dům střediskem českého dělnického hnutí. Pracovalo tu ústředí strany, redakce a tiskárna Práva lidu a četné dělnické organizace měly v domě své spolkové místnosti.

Svou úlohu sehrál Lidový dům při vytváření marxistické levice v sociální demokracii a jejím formování v komunistickou stranu. V tiskárně Lidového domu bylo v září 1920 vytištěno první číslo Rudého práva a rovněž první legální výtisk Rudého práva v květnových revolučních dnech spatřil světlo světa v této tiskárně. V histo-

rických dnech bojů české dělnické třídy s vládnoucí buržoazií v prosinci roku 1920 zaujímá tento dům prvořadé místo.

Květen roku 1945 je dalším mezníkem, který řadí Lidový dům k předním kulturním památkám dějin našeho národa. Tehdy — několik dní po osvobození Prahy Rudou armádou — byla otevřena v bývalém Lidovém domě Leninova síň. Veřejnosti bylo zpřístupněno historické místo, v němž v lednu 1912 řídil Vladimír Iljič Lenin VI. všeruskou konferenci Sociálně demokratické dělnické strany Ruska, která vešla do dějin pod názvem „pražská“. Konference byla svolána v období velmi těžkém pro ruskou stranu, v období, kdy ve straně došlo k ideovému i organizačnímu rozkladu a kdy bylo nutno stranickou krizi řešit.

Praha jako místo konání konference byla vybrána na základě Leninova návrhu. Vladimír Iljič znal Prahu již ze svých dřívějších pobytů. Jeho první návštěva Prahy na podzim roku 1900 souvisela se zajištěním jedné z tajných cest marxistického tiskového orgánu SDDSR Jiskry ze zahraničí do carského Ruska. Podruhé byl V. I. Lenin v Praze na jaře roku 1901. Důležité také bylo, jak vzpomíná Leninova žena Naděžda Konstantinovna Krupská, že v Praze nebyla velká ruská kolonie. Bylo proto pravděpodobné, že zde neměla carská ochranka své donašeče. Organizaci konference usnadňovalo zřejmě i to, že Praha ležela nedaleko hranic carského Ruska.

V listopadu 1911 poslal V. I. Lenin zástupci české sociální demokracie v Mezinárodním socialistickém byru Antonínu Němcovi dopis, v němž jej žádal, zda by čeští sociální demokraté umožnili ruským organizacím strany uspořádat v Praze konferenci. Zároveň však upozornil, že je třeba celou věc zorganizovat „přísně konspirativně“.

Vedení české sociální demokracie svěřilo starost o delegáty a o přípravu konference Jáchymu Havlenovi, sekretáři zemského výkonného výboru. I v Praze bylo třeba dodržovat pravidla konspirace, bylo třeba dbát o to, aby ruští delegáti na sebe neobrátili pozornost policie.

Havlenu obstaral pro účastníky konference byty v bývalém hotelu Belveder na Letné a v rodinách českých dělníků. Lenin bydlel několik dnů v bytě jednoho z pražských dělníků spolu s nejmladším účastníkem konference J. P. Onufrijevem, který ve svých vzpomínkách podrobně líčí prostředí dělnické rodiny i srdečný a vřelý vztah Vladimíra Iljiče k malé dcerce hostitelů. Hovoří i o tom, jak Lenin po prvním setkání s delegáty konference v hotelu Belveder trval na tom, aby byli delegáti ubytováni v jednotlivých rodinách.

Zatím nevyřešenou otázkou zůstávají některá pražská místa spojená s Leninovým pobytem. J. P. Onufrijev se snažil pomoci nalézt dům, ve kterém v roce 1912 bydleli, poslal do Prahy plánky, v roce 1957 přijel osobně všechno ověřit; Praha se však za tak dlouhou dobu změnila a dům se nepodařilo najít.

Obrovský teoretický a praktický význam mělo tehdy přijetí rezoluce O likvidátorství a o skupině likvidátorů. Konference vyzvala všechny straníky bez rozdílu, aby bojovali proti likvidátorství a napjali všechny síly k obnově a upevnění ilegální

Pomník V. I. Lenina na náměstí Říjnové revoluce v Dejvicích byl slavnostně odhalen 6. 11. 1972. Autoři: ak. soch. L. a B. Kodymovi a arch. ing. Polák

SDDSR. Očištění strany od oportunistů přispělo k jejímu vnitřnímu posílení, k vytvoření skutečně jednotné strany. Byla odstraněna frakčnost, zvýšila se kázeň členstva i akceschopnost strany. Ukázalo se, že boj proti oportunismu se stal zákonitostí dělnického hnutí. Konference konaná v Lidovém domě v Hybernské ulici se ve skutečnosti svým významem rovnala sjezdu strany a zaujala důležité místo i v dějinách mezinárodního dělnického hnutí.

Založením Leninovy síně se Praha stala jedním z mála měst ve střední Evropě, které své osvobození z fašistického jha spojilo s vytvořením Leninova památníku.

Budova Muzea V. I. Lenina v Praze — čp. 1033/II, Hybernská 7

V průběhu několika měsíců v roce 1945 se přišlo poklonit Leninově památce do Leninovy síně kolem šedesáti tisíc sovětských vojáků a Pražanů.

Je zcela zákonité, že po sjednocení sociální demokracie s komunistickou stranou v roce 1948 bylo rozhodnuto vyčlenit část budovy Lidového domu pro vybudování Leninova muzea a 21. ledna 1953 byla za pomoci Ústředního muzea V. I. Lenina v Moskvě otevřena první expozice Muzea V. I. Lenina v Praze.

O významu a poslání muzea řekl tehdy náš první dělnický prezident a předseda Komunistické strany Československa Klement Gottwald, že „otevření tohoto muzea je novým svědectvím vítězného pochodu leninismu světem. A je to především radostné svědectví, že svobodný československý lid, který roku 1945 zahájil novou éru svých dějin, se plně hlásí k praporu leninismu jako ke svému praporu“. Současně vytyčil

Leninova síň
v Muzeu V. I. Lenina

muzeu velmi významné poslání, což vyjádřil nejen ve svém projevu, ale i zápisem známých slov: „Ať je Muzeum V. I. Lenina školou komunismu pro milióny našich lidí.“

Expozice muzea od založení do současné doby prodělala několik změn doplňováním novými dokumenty i instalacemi. Nová expozice, otevřená v lednu 1973 za účasti stranické delegace v čele s prezidentem republiky a generálním tajemníkem

Reliéf na čelní stěně Muzea V. I. Lenina

Dnes již historický pohled průjezdem nynějšího Leninova muzea

ÚV KSČ Gustávem Husákem, seznamuje především se životem a dílem V. I. Lenina jako geniálního vůdce světového proletariátu, zakladatele revoluční strany nového typu, tvůrce prvního socialistického státu světa. Velká pozornost je věnována základním dílům a statům V. I. Lenina, osvětlujícím nejdůležitější otázky teorie a praxe marxismu-leninismu jako učení o revoluční straně, o třídním boji, socialistické revoluci, diktatuře proletariátu, o organizaci nové, socialistické společnosti.

V expozici jsou dokumentovány některé základní otázky vlivu leninismu, Komunistické strany Sovětského svazu a osobně Lenina na vznik a formování Komunistické strany Československa i další rozvoj československo-sovětských vztahů až do současnosti.

Se všemi základními otázkami je v těsném spojení objasněna teorie a praxe vedoucí úlohy komunistické strany ve všech historických etapách, v přípravě revoluce, svržení carismu, boji proti kapitalismu, v období občanské války a v letech socialistické výstavby. Jako neoddelitelná součást Leninova učení o straně jsou dokumentovány jeho zkušenosti z boje proti revizionismu a oportunismu v ruském a mezinárodním dělnickém hnutí. Expozice také široce osvětluje Leninovu teoretickou a praktickou činnost při vytváření prvního socialistického státu, jeho plán socialistické přeměny zaostalé agrární země, která byla za vedení KSSS přetvořena ve všestranně vyspělou socialistickou velmoc.

V expozici je dokumentována úloha V. I. Lenina jako vůdce a učitele mezinárodního dělnického a komunistického hnutí. Dokumenty osvětlují, že uskutečnění idejí KSSS a ostatních marxisticko-leninských stran umožnilo vytvořit a upevnit světovou socialistickou soustavu jako avantgardu společenského vývoje i rychlý rozmach

mezinárodního dělnického a národně osvobozenického hnutí v boji za mír a mírové soužití.

Základní tematické členění expozice, která je umístěna v prvním a druhém patře budovy ve dvaceti šesti sálech, je založeno na historicko-logické posloupnosti. Období života a díla V. I. Lenina do Velké říjnové socialistické revoluce je podáno na základě chronologicko-historického principu a období naplňování leninského odkazu po roce 1917 je založeno na logickém problémovém řazení otázek. Tento přístup členění expozice, odpovídající jejímu ideovému záměru, pomáhá jak běžným návštěvníkům, tak i těm, kteří hlouběji studují marxismus-leninismus.

Muzeum spolupracuje s řadou ústavů doma i v zahraničí, zejména s institucemi zabývajícími se podobnou tematikou. V zahraničí je to především již zmíněné Ústřední muzeum V. I. Lenina v Moskvě s jeho pobočkami v dalších sovětských městech, dále Muzeum V. I. Lenina ve Varšavě, Krakově a v Poroninu, Muzeum V. I. Lenina a Památník Jiskry v Lipsku, Muzeum Jiřího Dimitrova v Sofii a Lipsku, Muzeum V. I. Lenina v Tampere ve Finsku a Muzeum V. I. Lenina v Paříži.

Jedni z prvních návštěvníků
Leninovy síně v roce 1945

Děti složily pionýrský slib v Leninově muzeu

Od otevření muzea v roce 1953 zhlédlo stálou expozici a Leninovu síň víc než tři milióny návštěvníků, mezi nimi i tak významní hosté, jako Klement Gottwald, Antonín Zápotocký, Gustáv Husák, Ludvík Svoboda, Zdeněk Nejedlý. Svátkem pro muzeum se stal 31. květen 1978, kdy je navštívil generální tajemník ÚV KSSS a předseda prezidia Nejvyššího sovětu SSSR Leonid Iljič Brežněv. Kniha návštěvníků hovoří o dalších významných návštěvách čelných představitelů komunistických a dělnických stran, je však i svědectvím návštěv velkého množství mladých lidí z kapitalistických států, kteří se pozorně seznamují s dokumenty a své dojmy zanechávají ve formě pochvalných zápisů v knize návštěvníků. V říjnu roku 1979 byl v muzeu uvítán miliónový návštěvník ze zahraničí.

Mimo všeobecného výkladu v expozici muzea přednášejí lektori i tematické lekce zaměřené k některým pracem V. I. Lenina nebo k aktuálním tematům. Nově upravené výstavní prostory v přízemí muzea umožňují organizovat tři až čtyři výstavy ročně. Některé z nich jsou koncipovány jako putovní a s úspěchem jsou instalovány na mnoha dalších místech u nás i v zahraničí.

Významná úloha v rozvoji muzejní práce připadá archívu, který plní náročné

úkoly při tvorbě stálé expozice a jejím doplňování, při organizování výstav, při poskytování odborných služeb různým institucím a podobně.

Soustavná badatelsko-výzkumná práce muzea byla v roce 1979 korunována úspěchem. Podařilo se nalézt originál Leninova dopisu Antonínu Němcovi z listopadu 1911, který byl zatím nezvěstný. Na základě zveřejněných výsledků bádání v seriálu článků ve Večerní Praze se přihlásila vnučka Antonína Němce Helena Voglová. Přinesla do muzea dopis, který byl více než šedesát let sřežen, pečlivě opatrován a za fašistické okupace skrýván jako nejcennější relikvie rodiny. Třístránkový dopis a dokonale zachovaná obálka vnášejí světlo do zatím nejasné historie přípravy pražské konference a vyvracejí tak i nepodložené hypotézy, šířené některými publicisty. Originál Leninova dopisu byl slavnostně předán generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ a prezidentu republiky Gustávu Husákovi a ještě v témže roce našel své trvalé místo v bohatých fondech leninských rukopisů v Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS v Moskvě.

Muzeum V. I. Lenina jako instituce ústředního výboru KSČ spolupracuje se všemi složkami Národní fronty, s masovými organizacemi, s jednotkami armády, složkami ministerstva vnitra a se školami všech typů. V politicko-ideovém působení muzea sehrávají důležitou úlohu i takové formy práce, jako je předávání členských průkazů SSM a skládání pionýrských slibů v Leninově síni. Vhodným doplňkem prohlídky stálé expozice a výstav se stalo promítání dokumentárních i uměleckých filmů s leninskou tematikou.

Co říci závěrem? Od konání pražské konference uplynulo již mnoho let, ale její rozhodnutí jsou stále platná i dnes jako příklad principiálnosti a rozhodnosti v boji za formování a upevňování marxisticko-leninské strany. Po ideovém a organizačním vypořádání s menševiky, likvidátory, oportunisty a dalšími nepřáteli strany se do-tvářela skutečně bolševická strana, která dovedla k vítězství první socialistickou revoluci na světě. Konference zároveň určila politickou linii a taktiku strany v podmínkách nového revolučního rozmachu, upevnila vítězství marxistických principů, pomohla ke znovuzrození strany a jejího ústředního výboru.

Proto byl plným právem vybrán dům v Hyberské, v němž pobýval Lenin, za stánek instituce, která má ve vínku být školou komunismu. Obětavou prací na úseku propagandy a agitace i dosahovanými úspěchy v politicko-výchovné práci v duchu marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu celý kolektiv prokazuje, že si Muzeum V. I. Lenina plně zaslouhuje vysoké státní vyznamenání — Řád práce — a Čestný odznak SČSP I. stupně, které mu byly uděleny v roce 1975.

Budova dnešního Leninova muzea (čp. 1033/II) je raně barokní stavba z roku 1600, postavená Karlem Luragem na místě tří domů. Pro svou mimořádně historickou cenu je chráněna jako památka prvořadé hodnoty a jako taková byla v roce 1963 prohlášena národní kulturní památkou.